

Régi paloták a Várban

Érdekes, régi épületek még ma is nagy számban vannak a Várban. Egész utcáson még egyszerű tagozatlan boltozatuak a kapualjak: XIV., XV. századbeli építmények. A Fortuna, Nándor, Werbőczy utca csupa ősi bejáró. Találunk tagozatlan, dongaboltozatos, hevederes, gótbordázatú kapualjat; a kapuívек a renaissance emlékei, de különösen az Uri és az Országház utcában sok a csúcsíves kapu. Néhol több ölnyi széles kapubejárókon nyoma látszik a kapugerenda sarkának, amelyen a kapu fordult s a tűzfalak egyes helyén még most is láthatók két sorban a gerendalyukak, a XV. század divatja. Nagyon régi és elhanyagolt emlék pl. a Szentháromság utca I. sz. ház sarkán egy cifra sarokkő, amelyet vastag mészrétegek takarnak. A sarokkő díszesen faragott renaissance ízlésű egykori erkélytartó gyámkő, vörös márványból, mint aminő anyagból a többi Mátyás korabeli kötöredékek valók, amelyek részben a főváros muzeumában, részben a Nemzeti Múzeum kőtárában láthatók. Budavár visszafoglalásakor épült az Országház utca 6. sz. ház, melynek homlokzatán nem is olyan régen ott volt az 1686. évszám. Az Uri utca 49. számú ház helyén állott 1448-ban a beginák vagy clarissák kolostora és temploma, akik a török elől Pozsonyba menekültek. 1714-ben visszakerültek és II. József rendeletére 1786-ban feloszlottak. Helyükre a kir. ítélőtábla, majd a kir. helytartóság került. Falai ma is erősen állanak és belügyminisztériumi hivatalok vannak benne. Az Uri utca 60. sz. ház helyén (a mai hercegprimási palota) állott *Perényi Imre nádornak* és fivérének, *Ferenc nagyváradi püspöknek* a közös háza, melyet 1515-ben *Som Gáspár* temesi gróftól eszerélték be. Az *ékesen faragott kapufél* kövei még az eredetiek. Sok kézen ment át az Uri utca 58. sz. ház helyén állott palota, mely 1425-ben a *Szt. Zsigmond-féle kanonokok háza*, majd az 1686-i ostrom után a királyi kincstáré, 1697-ben *Zeney Kristóf* kincstári adminisztrátoré, 1759-ben *Burghausen* gróf budai várparancsnoké, később újra a kincstár, majd 1766-ban *Albrecht* főherceg, 1768-ban a híres *Hadik* gróf várparancsnok s 1785-ben *Jankovics* Antal gróf birtokolja. A Dísz téren (melynek neve régen Szt. György tér s még régebben Szombathely — vicus Sabbathi volt) állott 1485-ben *Tolnai Bornemíssa* Jánosnak, 1486-ban *Báthory* György erdélyi vaida fivérének a háza. A mai 15. sz. ház helyén pedig a kékesi pálosoknak volt a hajlékuk 1493-ban. Háza volt itt *Gara Miklósnak*, *Korvin* Jánosnak, *Oroszi* Lipótnak, *Kanizsai* Miklósnak, *Czobor* Gáspárnak, *Mátyás* bánnak, a szentgyörgyi és bazini grófoknak. Itt laktak a bokuclori *Kiberek*, *Perényiék*, *Rozgonyiék*, *Garák*, *Bakács* Tamás primás, nádorok és gróf *Teleky* József erdélyi kormányzó magyarországi katonai főkormányzó lakása is itt volt. A Duna felől a *hadi kormánysházák* épülete a Theatrum mellett állt. Itt nagy fegyvergyár vagy fabrika is volt. Más nevezetes épületek is voltak még a Várban. A Várnak nyugati oldalát a törökök egy *kőhíddal* kötötték össze a Spitzberg (Gomboshegy), régente Sonnenberg, jelenleg pedig *Naphegyre*, mely híd kőoszlopokon állott s ezen mentek ki a törökök sétálni a Naphegyre. Ennek a hídnak nyomai most is láthatók a Vár nyugati oldalán. A *Palatinus lakása*, amelyet még *Corvin Mátyás* építtetett. Az *Országháza* a Bécsikapu felé, hol a nagyméltóságú helytartótanács tartotta tanácskozásait. Országgyűlések is voltak benne. 1792-ben a protestánsok egyházi gyűlése is itt volt. A *kir. kamara* vagy kincstár épülete (ezelőtt a jezsuiták klostroma) szintén egyik monumentális épülete volt akkor Budának. A pénzügyminisztérium helyén állott *Széchenyi* Tamás országblró háza, a tér nyugoti sarkán lakott *Kanizsai* Miklós tavernicus. A mai Fortuna utcában volt háza *Báthori* Endrének és a *Cillei* grófoknak.

Budapest 1881

Mátyás király vadászkastélyára az utóbbi számok egyikében felhívtuk a közönség figyelmét. Most *Lázár* István közöl a „Pesti Hírlap“ képes mellékletén a kastélyról és történetéről kedves leírást. Itt szövegdött a nagy király és *Szép Ilonka* romantikus szerelme. Áll még az elvadult park közepén a sárga ház, az emeletes vadászkastély, kint a Hűvösvölgyben a *Hidegkúti úton*. A nagy park kerítését elhordták, ősfái egymásba fonódtak. Egyik végében sirbolt, a másikban dűledező kápolna. Közepén hatalmas kömedence, a király fürdője. Az emeletes vadászkastélynak 6 szobája van. Tágas, nagy vendégszobák. Lapunk egyik figyelmes olvasója most azt kérdi, hogy a *Hollós Mátyás Társaság* révén nem lehetne-e ezt a történelmileg nevezetes helyet a nemzet számára megmenteni: Tulajdonosa, *Simontsits* Elemér excellenciája parcelláztatni akarja s így bontó csákány alá kerülhet a kastély is. Állam és város érdeklődhetne iránta.